

foto: Gerbrand Van Dytrvanck

“De woorden *ieveranst* en mijn adoptiewoord *nieveranst* vormen een mooie tweeling: ‘ergens’ en ‘nergens’. In Nederland zijn ze klaarblijkelijk vergeten, maar in Oost-Vlaanderen, waar ik ben geboren en getogen, worden ze nog frequent gebruikt. Als je de ganse dag iets hebt gezocht maar uiteindelijk met lege handen staat, zeg je: ‘Ik kan het nieveranst vinden’. Toen ik klein was, hoorde je het voordat de vakantie aanving. Dan vroeg je aan een vriendje waar hij heen ging en kreeg je soms als antwoord: ‘Naar Nieveranst’. Dat klonk als een Franse stad, zeker als het werd uitgesproken zoals *Provence*, maar het was een chique manier om te zeggen dat je thuisbleef.

Een mogelijke verklaring voor het feit dat veel Nederlanders *nieveranst* niet of niet meer kennen, zou kunnen zijn dat dergelijke woorden als het ware de grens niet meer over geraken. Douaniers – vermomd als redacteurs – houden ze vakkundig tegen. Ik ben schrijver, onder meer van poëzie en jeugdboeken, en gebruik ik woorden als *valies* en *pertang*, dan haalt mijn eindredacteur ze er zorgvuldig weer uit. ‘Want, Frank,’ zegt hij, ‘als een recensent van de Nederlandse Bibliotheekdienst ze opmerkt, schrijft hij gegarandeerd dat er Vlaams taalgebruik in je boek voorkomt, en dan kopen Nederlandse bibliotheken weinig of geen exemplaren aan.’ Zelfs de woorden in de mond van personages leggen, haalt weinig uit.

Ook Nederlandse schoolboek uitgeverij gebruiken die redenering. Ik weet niet of het een protectionistische reflex is, maar een redelijk Belgisch woord komt een Nederlands schoolboek niet in. Een redacteur van een grote uitgever had voor een publicatie een aantal woorden in mijn manuscript geschrappt. Toen ik argumenteerde dat de woorden toch allemaal netjes in *Van Dale* staan, wees de eindredacteur naar zijn hoofd en sprak: ‘*Van Dale*, die zit bij ons, Nederlanders, in ons hoofd. En wat daar niet in zit, bestaat voor ons niet.’

Het verschillende taalgebruik van Vlamingen en Nederlanders boeit me, ongetwijfeld doordat mijn vader een Nederlander is. Tot zijn vijftiengste woonde hij dicht bij de Belgische grens, en nadat hij mijn Vlaamse moeder huwde, kwam hij terecht in een gehucht op zeven kilometer afstand van de andere kant van die grens. Je zou denken dat zijn taal niet veel verschilde van die van zijn Vlaamse dorpsgenoten, maar dat was dus wel zo. *Kachel* spreekt hij nog steeds anders uit dan ik, en in Nederland onbekende woorden als *nieveranst* – ik hoor het mijn Vlaamse grootouders nóg zeggen – gebruikt hij niet. Daarom is hij hier in het dorp altijd ‘de Nederlander’ gebleven, ook al heeft hij zich het lokale dialect eigen gemaakt.

Verbaal voelen Vlamingen zich vaak minder sterk dan Nederlanders. Terwijl Nederlanders zich op een feestje gemakkelijk in een gesprek stortten, staan wij aan de kant. Maar op schrijfvak komen we goed uit onze woorden. Dat zal met het Belgische onderwijs te maken hebben, maar ook met onze minderwaardigheidsgevoelens ten opzichte van Nederlanders. Wij willen het beter doen dan jullie. Waar een Hollander het Franse *punaise* gebruikt, kiezen wij voor het veel te correcte *duimspijker*. Dergelijke woorden maken zoals gezegd geen kans in kinder-, jeugd- en schoolboeken, maar het ‘exotische’ taalgebruik van Vlaamse schrijvers voor volwassen lezers, zoals Hugo Claus, Louis Paul Boon en Dimitri Verhulst, wordt geapprecieerd in Nederland. Of Nederlanders die woorden vervolgens overnemen in hun spreektaal, betwijfel ik. Een Nederlander is doorgaans minder bereid iets op te pikken van een Vlaming dan andersom.

Als schrijver vind ik het mijn taak om uitstervende woorden levend te houden. Ik gebruik *nieveranst* onder vrienden en ik spreek erover in de schoolklassen die ik bezoek, als een soort missioneringswerker. In journalistieke publicaties voor volwassenen krijg ik dergelijke woorden gelukkig wel geplaatst. En gebruik ik ze graag, vaneigens omdat ze vaak heel mooi klinken en toch dat tikje betekenis méér krijgen dan het algemeen aanvaarde alternatief. Ik schreef eens een journalistiek artikel over gps-toestellen, dat verscheen onder de titel *Excuseer, hoe geraak ik in Ieveranst?* En in de columns over muziek die ik ooit bundelde, gebruik ik in bijkans elk stukje woorden als *nieveranst* en *helegans*.

Samen met mijn vrouw, de kinderboekenschrijfster Moniek Vermeulen, werk ik aan *De Foute Woordenboek*, een heus woordenboekje met pre-tentieloze, zelfgemaakte woordspeligheden. Hierin zit ook een aantal varianten op vergeten woorden, zoals *sneeuwprot*, dat we verklaren als ‘stuifsnieuw’ – om het te begrijpen moet je wel weten dat *prot* ‘scheet’ betekent. Ook in Vlaanderen verdwijnen steeds meer woorden – het boek verschijnt toevallig bij de uitgever van het West-Vlaams Vergeetwoordenboek – maar zo komen er tenminste ook weer een paar bij.”